

інституційних, використовують прямі канали вкладання коштів на ринку цінних паперів. Подолання такого конфлікту інтересів можливе за умови залучення великої кількості дрібних інвесторів, які забезпечать ліквідність і підвищать ефективність ринку, що, у свою чергу, зробить бізнес інституційних інвесторів більш надійним.

Усі елементи наведеної моделі присутні сьогодні на вітчизняному ринку, але головним є не інтеграція ринку заради інтеграції, а побудова юридичного поля та інформаційної вільної зони на базі сектора економічної інформації, які б одночасно працювали з урахуванням інтересів як інвесторів, так і інсайдерів. Більше того, інформаційна концепція розвитку ринку корпоративних цінних паперів повинна спиратися на принципи, які базуються не тільки на проголошенні відкритості інформаційної сфери, а й на етичності дій всіх учасників.

Поряд із тим, інформаційна концепція розвитку ринку не повинна залишатись самодостатньою, тобто інформаційну інфраструктуру необхідно розвивати не заради інформаційної прозорості, а заради того, що ця прозорість несе самому ринку.

Література

1. Лялин В.А., Воробьев П.В. Ценные бумаги и их обращение. – СПб., 1996. – 232 с.
2. Пономаренко В.С., Расвнєва О.В., Стрижиченко К.А. Моделювання поведінки інвестора на фондовому ринку. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2004. – 264 с.
3. Підхормий О.М. Управління інвестиційними процесами на фінансових ринках: Навч. Посібник. – К.: Кондор, 2003. – 184 с.
4. Шафран В. Інформаційна концепція розвитку фондового ринку: чи підтримують її в Україні?// Цінні папери України. – 2002, № 11. – С. 8-9.

УДК 630.3.338

Доц. Р.Я. Кіндрат, канд. екон. наук – УкрДЛТУ

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ: ДОСВІД І ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ НА ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Охарактеризовано досвід та визначено перспективи застосування на деревообробних підприємствах різних систем управління витратами.

Ключові слова: управління витратами, системи, деревообробні підприємства.

Doc. R.Ya. Kindrat – USUFWT

Cost management systems: experience and future appliance at the timber enterprises

This article presents the experience of cost management systems main characteristics and it's future appliance at the timber enterprises.

Keywords: Cost management, systems, timber enterprises.

Розмаїтість деревообробних підприємств, заснованих на різних формах власності, менталітет і компетентність сучасних керівників і їхня потреба в наявності необхідної управлінської інформації обумовлює різноманітність систем управління витратами.

Основним фактором, що визначає вибір системи управління витратами, є оперативність обліку витрат. З цього погляду, існуюча традиційно на промислових деревообробних підприємствах система обліку за фактичними витратами поступається місцем системі обліку витрат за методом "стандарт-костінг". Це відбувається тому, що планування витрат за даним методом здійснюється на підставі прогнозів на майбутнє, а не на фактах минулого. А це, у свою чергу, відіграє велику роль у забезпеченні точності прогнозів і ефективності контролю витрат.

Сукупність об'єктивних факторів: концентрація виробництва, удосконалення його технології й організації, розроблення теорії нормування витрат праці і матеріальних ресурсів, розвиток методів оперативного управління виробництвом, гостра необхідність оперативного контролю витрат і регулювання собівартості – призвели до створення і поширення системи "стандарт-костінг".

Уперше ідеї, покладені в основу цієї системи, висунув американський інженер Гарінгтон Емерсон. Ці ідеї були втілені в життя співробітник аудиторської фірми "Прайс Вотерхауз" Чартер Гаррісон, який у 1912 році опублікував концепцію обліку, що дістала назву "стандарт-костінг" (Standard Costing). Ця система вможливила оперативне прийняття рішень на підставі аналізу відхилень витрат від норм (стандартів).

Система "стандарт-костінг" в умовах України є методом нормативного обліку і регулювання витрат. Термін "*норматив*" визначається як рівень, розрахований за якимось стандартом (нормою) і відповідний необхідному, бажаному чи можливому. Норматив встановлюють, виходячи зі заздалегідь обумовлених витрат матеріалів, робочого і машинного часу, накладних та інших витрат на виробництво. Отже, *нормативні витрати* – це витрати, обумовлені заздалегідь для досягнення ефективного виробництва; їх треба відрізнити від кошторисних витрат: кошторис належить до всієї діяльності, норматив – до одиниці продукції.

Система нормативного визначення витрат більш за все підходить організації, чия діяльність складається з ряду однакових чи повторюваних операцій. Такими, в основному, є промислові деревообробні підприємства. Нормативний метод є важливим засобом управління витратами на виробництво. Він забезпечує рішення цілого ряду задач:

- створення системи діючих прогресивних норм і нормативів і на їхній основі визначення раціонального (обґрунтованого) нормативного рівня витрат (собівартості) на виробництво продукції;
- отримання інформації про витрати за нормами на окремі види продукції в розрізі калькуляційних статей витрат;
- реєстрація й облік в оперативному порядку змін норм і нормативів, відхилень від норм за місцями і причинами їхнього виникнення (робочих місцях, бригадах, ділянках, стадіях, цехах тощо);
- контроль і узагальнення даних про фактичні втрати і непродуктивні витрати;
- обчислення фактичної собівартості продукції (робіт, послуг) на основі попередньо розрахованих нормативних витрат (калькуляції);
- збір даних про виробничі витрати для нормування раціональної техніко-економічної політики на підприємствах і в цілому в промисловості;

- створення звітної бази для нормування і планування витрат;
- постійне підвищення вірогідності, точності й оперативності обліку витрат;
- оцінка результатів роботи виробничих підрозділів і підприємства в цілому.

Нормативний метод припускає роздільний облік фактичних витрат, що відповідають нормам і відхиляються від норм. *Відхиленнями* вважаються перевитрата чи економія, що виявляються порівнянням фактичних витрат з нормативними, усякого роду доплати, викликані організаційно-технічними неполадками, а також відступу від кошторисів витрат на обслуговування виробництва і управління.

Обчислення фактичних витрат (собівартості) як сукупності нормативу і відхилення особливо доцільно в умовах серійного і масового виробництва, але й у масштабах дрібносерійного й одиничного випуску продукції комп'ютеризація робить нормативний метод обліку настільки ж прийнятним і ефективним.

Зведений облік витрат на виробництво при нормативному підході ведеться за статтями витрат і видами чи групами однорідних видів продукції. При цьому однаково припустимі як варіант, що не передбачає відособленого обліку витрат по переділах, так і напівфабрикатний – з відображенням витрат і собівартості при передачі продукції з цеху в цех (наприклад, як у фанерному виробництві спочатку визначається собівартість лушеного шпону, а пізніше – обрізної фанери).

Новизна сучасного підходу полягає в органічному взаємозв'язку обліку витрат за видами, місцями виникнення витрат і об'єктами калькулювання, що дає змогу підсилити його контрольні функції за рахунок відокремлення витрат по місцях їхнього виникнення. Розглянута система дає змогу детально і своєчасно враховувати (виявляти) відхилення для кожного центру відповідальності за елементами витрат чи за статтями калькуляції, вказує менеджерам на відхилення, які виникають, з метою прийняття необхідних управлінських впливів, що регулюють рівень витрат.

На підставі аналізу інформації про зміни і відхилення визначають основні фактори, причини і підрозділи, що впливають на зміну рівня витрат. Виробляють оперативні заходи впливу з метою усунення (зменшення) відхилення чи перерахування нормативів. Результати аналізу служать також вихідним матеріалом для удосконалення конструкції, технології, рівня організації виробництва і нормування, планування, стимулювання, прогнозування виконання плану по витратах і собівартості продукції.

Підсистеми управління витратами характеризуються ще одним важливим фактором, що полягає в повноті включення витрат у собівартість продукції. Мова йде про методи обліку витрат по повній і неповній (усіченій) собівартості продукції. "Директ-костінг" – це один з методів обліку витрат по усіченій собівартості. Основною його особливістю є те, що собівартість продукції враховується і планується тільки в частині змінних витрат. Постійні ж витрати поетапно списуються за рахунок фінансового результату.

У 1923 р. Джон Кларк обґрунтував необхідність розподілу витрат на змінні та постійні (прямі та непрямі). А розподіл непрямих витрат, на його думку, не мав принципового значення для прийняття рішень. Ідеї Кларка набули

подальшого розвитку в роботах Джонатана Харріса, який у 1936 р. виклав концепцію калькулювання прямих витрат – "директ-костінг" (Direct Costing), в основу якої покладений принцип контролю витрат у зв'язку з коливаннями обсягу виробництва чи ступеня завантаження устаткування. Широке практичне впровадження цього методу у США та інших країнах розпочалося в 1950-х р. у зв'язку з посиленням конкуренції, розвитком теорії маркетингу. Назва, що походить від англійського вираження direct costing – облік прямих витрат, не зовсім точно відображає суть системи, тому що тільки класична її модифікація припускає числення тільки прямих (основних) витрат, усі з яких – змінні (сировина, матеріали і витрати на персонал). Тим часом, поряд із традиційною використовуються різновиди, засновані на обліку змінних витрат (прямих витрат і змінних непрямих), а також усіх змінних витрат і частини постійних, що залежать від коефіцієнта використання виробничих потужностей.

Ефективне управління витратами і прибутком залежить від точності калькуляції. Найбільш точною є та калькуляція, що містить у собі не усі види витрат, а тільки ті, котрі безпосередньо зв'язані з виробництвом даної продукції. Часткова, розрахована за змінними витратами, собівартість служить більш надійним орієнтиром при прийнятті рішень, у силу того, що розподіл витрат на постійні і змінні дає змогу оцінити витрати майбутнього періоду, що необхідно для формування асортименту продукції, вибору між виробництвом і закупівлею окремих компонентів виробу. Крім того, такий розподіл потрібний для зіставлення витрат при різній продуктивності (обсязі виробництва). Ще одна перевага часткової калькуляції полягає в тім, що вона дає змогу при оцінці прибутку абстрагуватися від впливу зміни запасів, тому що в цьому випадку прибуток залежить тільки від обсягу реалізації, а при повному численні витрат від обсягів реалізації і виробництва.

Система "директ-костінг" припускає оцінку витрат, безпосередньо зв'язаних із продуктивністю і, як уже відзначалося, що піддаються контролю. Визначення прямих витрат дає змогу більш раціонально пов'язувати виробничу і збутову діяльність, оскільки дає ясне уявлення про зв'язок між витратами, обсягом виробництва і прибутком. Числення прямих витрат допомагає розробляти ефективний план прибутків, збутові плани і на їхній основі виробничий план, при складанні якого для кожного виду продукції знаходять прямі витрати і максимально можливий прибуток.

Таким чином, серед існуючих систем обліку витрат великою підмогою є метод "директ-костінг". А його використання в поєднанні з методом "стандарт-костінг" відкриває визначені переваги порівняно з традиційними методами. Як було відзначено, основною особливістю "директ-костінг" є те, що собівартість продукції враховується і планується тільки в частині змінних витрат. Постійні ж витрати поетапно списуються за рахунок фінансового результату.

Основною ж функцією методу "стандарт-кост", на думку Р. Манна, Е. Майера, є контроль витрат виробництва [1, с. 12]. Базуючись на розробці стандартів (норм) на витрати праці, матеріалів, накладних витрат, упорядкування стандартної (нормативної) калькуляції й обліку фактичних витрат з відхиленням відхилень від стандартів (нормативів), цей метод доповнює метод

"директ-костінг" і додає йому трохи інший відтінок, коли прямі змінні витрати плануються по видах продукції, інші – по центрах витрат. Також плануються ціни і кількість продукції, що випускається.

Таким чином, використання даного методу обліку витрат дасть змогу не тільки оцінити рівень витрат, а отже, можливість впливу на ситуацію, але і виявити причинно-наслідкові зв'язки виникнення цих витрат. Необхідно зазначити, що окремо узяті системи обліку витрат на практиці не зустрічаються в чистому виді, і жодна з них не має істотних переваг. Підприємства вибирають ту чи іншу систему обліку витрат залежно від багатьох факторів, моделюють їх відповідно зі своїми особливостями і використовують змішані варіанти побудови обліку витрат.

Література

1. Манн Р., Майер Э. Контроллинг для начинающих: Пер. с нем. – М. Финансы и статистика, 1992. – 208 с.

2. Сухарева Л.А., Петренко С.Н. Контроллинг – основа управления бизнесом. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2002. – 208 с.

УДК 330.131.7:504.064

Магістрант А.В. Белякова;

доц. Л.Д. Загвойська, канд. екон. наук – УкрДЛТУ

СОЦІО-ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ ВИЯВЛЕННЯ УПОДОБАНЬ НАСЕЛЕННЯ ЩОДО ЯКОСТІ ДОВКІЛЛЯ

Розглянуто використання Q-методу для виявлення та аналізу уподобань окремих індивідуумів та їх груп щодо зміни якості довкілля. Розглянуті основні положення методу, а також переваги його використання у різних напрямках досліджень.

Ключові слова: Q-метод, уподобання, індивідуум, групи індивідуумів, групування, менеджмент лісових ресурсів.

Master A.V. Belyakova; doc. L.D. Zahvoyska – USUFWT

Socio-economic methods of revealing individuals' perceptions regarding the environment

Usage of Q-methodology for revealing and analyzing individuals' perceptions in different researches has been considered. Q-methodology, its advantages and application in different fields of study have been highlighted.

Keywords: Q-methodology, perceptions, individual, groups of individuals, grouping, management of forestry enterprises.

Враховуючи умови перехідної економіки, надзвичайно важливо у процесі прийняття рішень враховувати вартості довкілля, оскільки ринкові ціни, які використовують у цьому процесі, не дають інформації про цінність та обмеженість природних ресурсів. Для прийняття обґрунтованих управлінських рішень важливо визначити уподобання різних зацікавлених груп. Часом звичайної інформації про відсоток тих, хто вважає, що певний об'єкт природи необхідно зберегти, є недостатньо для прийняття рішень. У таких випадках виникає потреба простежити хід думок індивідуумів, що не є простим завданням для дослідників.